

Abortusdiagnostiek voor schaap en geit

in belang van dier- en volksgezondheid

Innovatieprijs
Dag van het Schaap
2016

**Van uitgebreid
pathologisch onderzoek tot
laagdrempelige indicatie**

Het optreden van een abortus is vervelend. Niet alleen omdat het geld kost, maar mogelijk besmettelijk is en ook nog eens overgedragen kan worden van dier naar mens. Het belang van een diagnose is groot, zodat er tijdig kan worden ingegrepen.

Abortus, een vroeg- en doodgeboorte van lammeren bij schapen en geiten, is vanwege de fokkerijverwachting en verminderde inkomsten vervelend voor u als schapen- en geitenhouder. De oorzaak van abortus kan besmettelijk of niet-besmettelijk zijn (zie kader). Wanneer u te maken krijgt met abortus is het belangrijk hieraan aandacht te besteden en te achterhalen wat de oorzaak is. Wanneer zich meerdere abortussen voordoen, is de oorzaak meestal besmettelijk en lopen ook uw andere dieren gevaar. Bovendien kan de ooi of de geit dan een van dier op mens overdraagbare aandoening bij zich dragen en een risico vormen voor de mensen die met het dier in contact komen. Daarom is het bij abortus belangrijk om snel in te grijpen. In deze flyer vertellen wij u graag de mogelijkheden van onze abortusdiagnostiek.

Voorbeelden van besmettelijke oorzaken van abortus

- Bacteriën: het meest voorkomend in Nederland vanaf 2006 zijn *Chlamydia abortus*, *Campylobacter* spp., *Listeria* spp., *Coxiella burnetii**, *Yersinia* spp., *Salmonella* spp.
- Virussen: border disease virus.
- Parasieten: *Toxoplasma gondii*.

Voorbeelden van niet-besmettelijke oorzaken van abortus:

- Stress: door een hond die de dieren heeft bejaagd.
- Ziekte: van het moederdier, leverbotziekte of (slepende) melkziekte.
- Ondervoeding van het moederdier.
- Verkeerd gebruik van medicijnen.
- Giftige planten.

* Sinds 2010 niet meer aangetoond als oorzaak van abortus

"Niets is ellendiger dan dode lammeren, terwijl ze kerngezond ogen. In 2014 hadden we er een paar en vijf abortussen. Je weet dan nog niet wat er boven je hoofd hangt. We namen contact op met GD. Hier kregen we een goed advies en na onderzoek bleek het *Chlamydia abortus*. Waarschijnlijk heb ik de aandoening binnengesleept door de aankoop van geïnfecteerd vrouwelijk fokmateriaal. We besloten de dieren af te voeren en een nieuwe start te maken. Een vreselijk scenario. Ons bedrijf heeft geen publieksfunctie, maar op de kinderboerderij waar ik verantwoordelijk ben voor de gezondheid van de dieren ben ik er nu nog alerter op. Zeker omdat het ook besmettelijk is voor mensen."

René van Staveren, schapenhouder en dierversorger op een kinderboerderij

Verschillende mogelijkheden voor abortusdiagnostiek

Aandachtspunten en tips

- Abortus bij kleine herkauwers is meldingsplichtig op grond van de Gezondheids- en welzijnswet voor Dieren (GWWD). Dit betekent dat u een toegenomen aantal abortusgevallen bij schapen en geiten moet melden. (NVWA meldkamer: 045-5463188; zie www.nvwa.nl).
- Houd rekening met besmettelijke kiemen voor mens en dier.
 - Neem hygiënemaatregelen, zoals:
 - verwijder de vrucht en nageboorte;
 - verwijder een aborterend moederdier uit het koppel;
 - ontsmet de locatie van de abortus;
 - was uw handen naderhand.
 - Ga zorgvuldig om met abortusmateriaal (vrucht, nageboorte, vervuild stro, etc.) en met het moederdier. Doe de vrucht en nageboorte in de kadaverton;
 - Houd de dieren die geaborteerd hebben gescheiden van andere dieren, het publiek en de overige erfbetreders.
- Let bij pathologisch onderzoek op de volgende punten:
 - stuur vrucht én nageboorte in;
 - bied abortusmateriaal zo vers mogelijk aan;
 - vries abortusmateriaal niet in, het bemoeilijkt het pathologisch onderzoek;
 - stuur een beschrijving van het bedrijf en de problemen (anamnese) mee (onder andere het aantal abortusgevallen, het stadium van de dracht, de leeftijd van het moederdier, eventuele problemen in eerdere jaren en aanvoer van dieren).

Pathologisch onderzoek

Pathologisch onderzoek is de beste manier om de diagnose van abortus te stellen. Wanneer u te maken krijgt met abortus, kunt u de verworpen of doodgeboren vrucht met de nageboorte insturen naar GD. De patholoog beoordeelt het binnengekomen materiaal en neemt monsters voor verder onderzoek, onder meer voor microscopisch onderzoek van foetale weefsels en nageboorte en voor bacteriologisch onderzoek. Een beschrijving van het bedrijf en de problemen (anamnese) geeft vaak ook belangrijke, aanvullende informatie als u dit toevoegt aan de inzending.

Tip: Bewaar de vrucht en de nageboorte gekoeld (niet invriezen). Het gelijktijdig inzenden van meerdere vruchten en nageboortes en het herhaald inzenden van sectiemateriaal, vergroot de kans op een diagnose.

Abortuspakket

Met het abortuspakket kunt u door middel van het nemen van een diepe keelwab bij de verworpen vrucht, laagdrempelig, de oorzaak van de abortus onderzoeken. Zo krijgt u van de meest voorkomende besmettelijke bacteriële oorzaken een goede indicatie of ze op uw bedrijf aanwezig zijn.

Tip: het abortuspakket geeft u laagdrempelig informatie over de mogelijke bacteriële oorzaken van abortus en is zeer geschikt als de nageboorte ontbreekt.

Overige laboratoriumbepalingen

Naast bovenstaande producten zijn er serologische testen beschikbaar om aan te tonen dat dieren contact hebben gehad met bepaalde abortusverwekkende kiemen, bijvoorbeeld *Listeria* spp., *Chlamydia* spp., *Coxiella burnetii*. Een ander voorbeeld van de diagnostiek is een PCR-test voor *Chlamydia abortus*, waarmee de aanwezigheid van het DNA van *Chlamydia abortus* wordt aangetoond. Voor de beschikbare testen verwijzen wij u naar onze producten- en dienstencatalogus.

Tip: Uitslagen moeten altijd zorgvuldig worden geïnterpreteerd. Dit geldt met name voor uitslagen waarbij niet de kiem zelf is aangetoond, maar alleen afweerstoffen tegen de kiem. In dat geval kan het zijn dat het dier in het verleden contact heeft gehad met de kiem, maar dat deze kiem nu niet de oorzaak van de abortus is.

Chlamydia Check

Chlamydia abortus is één van de belangrijkste oorzaken van besmettelijke abortus bij schapen en geiten. Daarnaast is de kiem overdraagbaar van dieren op mensen en vormt deze kiem vooral voor zwangere vrouwen een risico. Met de Chlamydia Check onderzoekt u door middel van het nemen van vaginaal swabs of de bacterie aanwezig is op een bedrijf. Alle deelnemers aan de Chlamydia Check die monsters hebben ingestuurd ontvangen een bordje met een jaarzegel. De Chlamydia Check wordt in een

abonnementsvorm aangeboden en is vooral geschikt voor publieke bedrijven, voor fokkers die bewust bezig zijn met het verbeteren van het fokkerijresultaat en voor fokkers die vrouwelijke fokdieren willen verkopen. Zie ook: www.gddiergezondheid.nl/chlamydia.

“Bij abortusproblematiek op een bedrijf is het belangrijk om te weten wat de oorzaak is. Infecties bij schapen en geiten kunnen ook besmettelijk zijn voor mensen. Vooral kleine kinderen, ouderen, zwangere vrouwen en mensen met een kwetsbare gezondheid kunnen ook ziek worden. Zwangere vrouwen wordt afgeraden om bij geboortes aanwezig te zijn of om stallen uit te mesten. Vooral voor bedrijven met een publieksfunctie en activiteiten, zoals het organiseren van kinderfeestjes en lammetjesaaidagen, is het belangrijk om te weten of het veilig is voor deze kwetsbare groepen. GD en uw dierenarts adviseren u wat u kunt doen als er een infectieziekte bij uw dieren wordt aangetroffen.”

Ans van Lier, schapenhouder en arts infectieziektebestrijding KNMG GGD regio Utrecht, voorzitter van het Kennisnetwerk zoönosen Midden Nederland

Meer informatie

Wilt u meer informatie, advies of uitleg over abortus en de mogelijkheden van onze diagnostiek, neem dan vrijblijvend contact op met Veekijker schaaap geit: 0900-7100000 (op werkdagen van 15-17 uur). U krijgt dan direct een deskundige aan de telefoon.

Voor algemene vragen kunt u contact opnemen met de afdeling klantcontact: 0900-1770 optie 3 schaaap geit of via onze website www.gddiergezondheid.nl. Voor vragen over besmettelijke dierziekten voor mensen kunt u contact opnemen met de afdeling infectieziektebestrijding van de GGD in uw regio.

